

Бојдана Д. Максимовић
 Универзитет у Новом Саду
 Правни Факултет у Новом Саду
 b.maksimovic@pf.uns.ac.rs
 ORCID ID: 0009-0005-0488-7272

АЛТЕРНАТИВНИ НАЧИНИ РЕШАВАЊА КРИВИЧНИХ ПРЕДМЕТА

Сажетак: Альтернативни начини решавања кривичних предмета представљају значајан инструмент савременог кривичног процесног права, јер доприносе расипеређењу правосудног система, убрзавању поступка и могу довести до веће правичности према окривљеном, али не нужно и према ошћећеном. У домаћем законодавству посебно се издвајају два механизма – условно одлагање кривичног гоњења и споразум о признању кривичног дела – који се разликују по свом пореклу, али деле заједнички циљ обезбеђивања ефикасности и хуманизације кривичног поступка. Условно одлагање кривичног гоњења настало је да се лакша кривична дела реше без покрећања кривичног поступка, уз активно укључивање осумњиченог и извршењем неке од законских обавеза у циљу компензације за поштенцијално учињено кривично дело. Споразум о признању кривичног дела омогућава окривљеном да призна извршење кривичног дела у замену за блажу санкцију или повољнији уређман, чиме се поступак скраћује, смањују трошкови и расипеређују судови, уз већу процесну извесност за странке. Емпијска анализа показује да су условно одлагање гоњења и споразуми о признању значајно допринели расипеређењу правосудја, при чему се условно одлагање примењује знатно чешће. На њихову употребу утичу и други фактори, као што су законске измене и судска пракса, и ошћара њихове ефикасности у сложенијим предметима, као и положаја ошћећеног у поступку.

Кључне речи: условно одлагање кривичног гоњења, споразум о признању кривичног дела, начело опортунитетности, кривични поступак, альтернативни начини решавања кривичних предмета.

1. УСЛОВНО ОДЛАГАЊЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА

Једно од основних начела које у данашњем законодавству прати тужилачку функцију јесте начело легалитета, које подразумева обавезу носиоца јавнотужилачке функције да предузме кривично гоњење, чим су за то испуњени стварни и правни услови.¹ Но, ово начело је временом било под различитим утицајима, а поштовање тог принципа је варирало, док су се упоредо развијали и разлити диверزيونи поступци. Диверزيونи поступак представља алтернативни вансудски модел поступања који се води уместо кривичног поступка и у коме се одређују неке друге мере које су хуманије и ефикасније од кривичних санкција. Те мере су неспојиве са принудним наметањем и извршењем, па је основни услов за њихову примену да их осумњичени добровољно прихвати и активно делује, за разлику од претежно пасивног трпљења код казне.² Управо један од таквих института јесте и условно одлагање кривичног гоњења. Употребом овог института, носилац јавнотужилачке функције неће имати потребу да води истрагу и подиже оптужни акт, те упушта се у кривични поступак, јер ће наступити задовољење оштећеног и без тога. Оштећени ће сатисфакцију имати у виду неке врсте мере која ће окривљеном бити наметнута, док ће се окривљени кроз ту меру искупити за учињено, условно речено – на блажи начин. Ово даље може допринети његовој лакшој ресоцијализацији у друшту након извршеног кривичног дела.³ Значај овог института огледа се у његовој улози у постизању ефикасности кривичног поступка и растерећењу правосудног система, али и у могућности да се на флексибилнији и хуманији начин реагује на лакша кривична дела. Има и оних аутора који су одлагање кривичног гоњења посматрали као корак ка такозваној „американизацији поступка” али и увођењу преговарања о кривици.⁴

Законодавац у чл. 6 ст. 3 Законика о кривичном поступку⁵ говори о одлагању кривичног гоњења и прокламује да носилац јавнотужилачке функције може одлучити да одложи или не предузме кривично гоњење, под условима прописаним овим закоником. Исти може одложити кривично гоњење, а по извршењу одређених обавеза од стране пријављеног лица и одбацити кривичну пријаву. То није ништа друго до врста условног опортунитета.⁶ Иако

¹ Снежана Бркић, Татјана Бугарски, *Кривично процесно право I*, Нови Сад, 2022, 33.

² Снежана Бркић, Татјана Бугарски, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2024, 32.

³ *Ibidem*.

⁴ Regina Rauxloh, „Formalization of Plea Bargaining in Germany – Will the New Legislation Be Able to Square the Cricle?”, *Fordham International Law Journal*, Volume 34, Issue 2, New York, 2010, 296 – 331.

⁵ Законик о кривичном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС).

⁶ ЗКП прописује следеће могуће ситуације примене опортунитета: у поступку према малолетницима, у поступку према пунолетним лицима, у поступку према правним лицима,

законодавац не користи термин „опортунитет”, који је иначе општеприхваћен у стручној и широј јавности, неспорно је да је ово начело у односу на пунолетна лица дефинисано у члану 283 ЗКП под називом „Одлагање кривичног гоњења” и члану 284. став 3. ЗКП под називом „Одбацивање кривичне пријаве”. У односу на малолетнике, опортунитет је прописан члановима 58. и 62. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица.⁷ Условни опортунитет у нашем праву првенствено је уведен према пунолетним осумњиченим лицима (ЗКП из 2001. године)⁸, а потом и према малолетницима (ЗМУКД) из 2005. године.⁹

Према одредбама чл. 283 ЗКП носилац јавнотужилачке функције може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година, ако осумњичени прихвати једну или више од следећих обавеза:

- 1) да отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету;
- 2) да на рачун прописан за уплату јавних прихода уплати одређени новчани износ, који се користи за хуманитарне или друге јавне сврхе;
- 3) да обави одређени друштвенкорисни или хуманитарни рад;
- 4) да испуни доспеле обавезе издржавања;
- 5) да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога;
- 6) да се подвргне психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања;
- 7) да изврши обавезу установљену правноснажном одлуком суда, односно поштује ограничење утврђено правноснажном судском одлуком. (чл. 283 ст. 1 т. 1-7 ЗКП).

С обзиром на то да је реч о кривичном делу за које је забрањена новчана казна или казна затвора до пет година, водио би се скраћени кривични поступак. Иако условно одлагање кривичног гоњења представља својеврсни вид споразума између носиоца јавнотужилачке функције и осумњиченог, мора се нагласити да стриктно формално, и у контексту терминологије која се употребљава у ЗКП, ово ипак није споразум између носиоца јавнотужилачке

у случају споразума о признању дела, као и у случају споразума о сведочењу окривљеног сарадника, у случају стварног кајања.

⁷ Станко Бејатовић, Јасмина Киурски, *Приручник за примену начела опортунитетског кривичног гоњења*, Београд 2024, 11. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Сл. гласник РС“, бр. 85/2005). У даљем тексту ЗМУКД.

⁸ Законик о кривичном поступку („Службени лист СРЈ” бр. 70/01, 68/02 и „Службени гласник РС” бр. 58/04, 85/05, 115/05. др. Закон, 49/07, 20/09- др. Закон, 72/09, 76/10).

⁹ На овом месту биће реч само о условном опортунитету према пунолетним осумњиченим лицима (чл. 283 ЗКП из 2011. године).

функције и окривљеног у који спадају: 1) споразум о признању кривичног дела (чл. 313-319), 2) споразум о сведочењу окривљеног (чл. 320-326) и 3) споразум о сведочењу осуђеног (чл. 327-330).¹⁰ У немачком праву, одлагање кривичног гоњења представља један од облика споразумног решавања кривичних предмета, иако формално није класичан споразум о признању кривичног дела. Ради се о примени начела опортунитета, при чему тужилац може одустати од гоњења за лакша кривична дела ако осумњичени прихвати одређене обавезе (нпр. накнаду штете, уплату новца, друштвено-корисни рад), што подразумева и имплицитно признање кривице и доводи до окончања поступка без суђења.¹¹

Наредбом носилац јавнотужилачке функције одређује и рок у којем осумњичени мора извршити преузету обавезу или обавезе, а који не може бити дужи од једне године. Ранијим законским решењем одлагање кривичног гоњења било је условљено претходно датим одобрењем суда, а исто је укинута изменама ЗКП из 2009. године.¹² Овакво условљавање одлуке носиоца јавнотужилачке функције сагласношћу суда представљало је мешање суда у вршење тужилачке функције, што одговара инквизиторском, а не оптужном и савременом кривичном поступку.¹³ Позитивноправним прописима у наредби се одређује надзор над извршењем обавеза обавља повереник из органа управе надлежног за послове извршење кривичних санкција, у складу са прописом који доноси министар надлежан за послове правосуђа (чл. 283 ст. 2 ЗКП). Законом о извршењу ванзаводских санкција¹⁴ и мера прописано је да надзор над извршењем обавеза према одлуци носиоца јавнотужилачке функције о одлагању кривичног гоњења обавља повереник из органа управе надлежног за извршење кривичних санкција. Сходно члану 11 овог закона, службеник из повереничке канцеларије – повереник врши надзор над извршењем обавеза које су одређене осумњиченом одлагањем кривичног гоњења. У том смислу, носилац јавнотужилачке функције је у обавези да повереничкој канцеларији достави наредбу о одлагању кривичног гоњења у року од три дана од дана доношења одлуке.¹⁵ Стога, иако се више

¹⁰ Vladimir Delibašić, „Conditionally Deferred Prosecution“, *Archibald Reiss Days, Volume II*, Belgrade, 2015, 360-361.

¹¹ Yue Ma, „Prosecutorial discretion and plea bargaining in the United States, France, Germany and Italy: a comparative perspective“, *International Criminal Justice Review*, vol. 12, Atlanta – Georgia, 2002, 22 – 34.

¹² Законик о кривичном поступку („Сл. лист СРЈ“, бр. 70/2001 и 68/2002 и „Сл. гласник РС“, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 – др. закон, 49/2007, 20/2009 – др. закон и 72/2009).

¹³ Момчило Грубач, Тихомир Васиљевић, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2014, 517.

¹⁴ Закон о извршењу ванзаводских санкција („Службени гласник РС“, бр. 55/2014 и 87/2018).

¹⁵ Станко Бејатовић, Јасмина Киурски, *Приручник за примену начела опортунитетна кривичног гоњења*, Београд, 2024, 37.

не захтева одобрење суда за употребу условног одлагања кривичног гоњења, ипак постоји одређени степен контроле, а избор тог лица врши и даље правосуђе.

Што се тиче правних последица у односу на обавезу одређену применом условног одлагања кривичног гоњења, ако осумњичени у року изврши обавезу из става 1. овог члана, носилац јавнотужилачке функције ће решењем одбацити кривичну пријаву и о томе обавестити оштећеног, а одредба члана 51 став 2 Законика неће се примењивати (чл. 283 ст. 3 ЗКП). Јако је важно напоменути и да законик регулише да се средства из става 1. тачка 2) овог члана додељују се хуманитарним организацијама, фондовима, јавним установама или другим правним или физичким лицима, по спроведеном јавном конкурс, који расписује министарство надлежно за послове правосуђа (чл. 283 ст. 4 ЗКП). У погледу јавног конкурса из става 4 овог члана, исти спроводи комисија коју образује министар надлежан за послове правосуђа (чл. 283 ст. 5 ЗКП). Изузетно од ст. 4 и 5 овог члана комисија може, на захтев физичког лица, без спровођења јавног конкурса, предложити да се средства из става 1 тачка 2) овог члана доделе ради лечења детета у иностранству, ако средства за лечење нису обезбеђена у Републичком фонду за здравствено осигурање (чл. 283 ст. 6 ЗКП).

Непотпуна и непрецизна правна регулатива довела је до различите примене овог начела и неуједначеног поступања у пракси, што за последицу има неједнакост грађана пред законом и губитак поверења у правосудни систем. У прилог томе говори и чињеница да се у пракси најчешће примењује члан 236 ст. 1 тач. 2 ЗКП на основу којег се учиниоцу налаже да уплати новац у хуманитарне сврхе, што је довело до стварања предрасуда у јавности да је начело опортунитета „привилегија богатих“. Неуједначену праксу носиоца јавнотужилачке функције могуће је отклонити доношењем смерница, односно утврђивањем критеријума за једнообразно поступање носилаца јавнотужилачке функције не дирајући у суштину дискреционог права јавног тужиоца.¹⁶ Ове и многе друге противречности настоје се отклонити тренутним изменама ЗКП, а како је нацрт истих већ јавно доступан, јавља се потреба за освртањем и на то у раду. Предложене измене члана 283. ЗКП представљају значајан корак ка јачању принципа опортунитета у кривичном поступку, јер се одлука носиоца јавнотужилачке функције више не заснива искључиво на формалним условима, већ и на процени јавног интереса и конкретних околности случаја. Увођењем обавезе прибављања мишљења оштећеног и детаљнијим навођењем критеријума за одлучивање, доприноси се већој

¹⁶ Станко Бејатовић, Војислав Ђурђић, Милан Шкулић, Горан Илић, Јасмина Киурски, Марина Матић, Радован Лазић, Светлана Ненадић, Верица Трнинић, „Примена начела опортунитета у пракси – изазови и препоруке“, *Удружење тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије*, Београд, 2012, 165.

индивидуализацији поступања и правичнијем решавању кривичних ствари. Суштина измена огледа се у тежњи да се кривични поступак учини сврсисходнијим, ефикаснијим и више прилагођеним конкретним околностима сваког случаја, уз истовремено очување заштите јавног интереса.

Циљ рада је анализа института условног одлагања кривичног гоњења као вида примене начела опортунитета у кривичном поступку, са посебним освртом на нормативни оквир из ЗКП и његову практичну примену од стране носиоца јавнотужилачке функције. Рад има за циљ и сагледавање ефеката овог института на ефикасност поступка, уједначеност тужилачке праксе и заштити права оштећеног.

2. СПОРАЗУМ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Почеци института споразума о признању кривичног дела називају се у англосаксонском праву. Споразум о признању кривичног дела – *plea bargaining*¹⁷ постао је широко распрострањен у Сједињеним Америчким Државама¹⁸ током 19. и 20. века. Разлози за то укључују оптерећење судова великим бројем случајева, потребу за бржим решавањем спорова и уштеду ресурса. У САД, систем *plea bargaining*¹⁹ омогућава оптуженом да призна кривицу за мање кривично дело у замену за ублажену казну. Овај систем је критикован због могућности злоупотреба и притиска на оптужене да признају кривицу, али се сматра и ефикасним начином рада судова. Нема сумње да је исти потекао из правног система САД у коме важи англосаксонски систем, у ком постоји већ више од 200 година.²⁰ Рецепција споразума о признању кривичног дела махом је ишла у два правца. Земље које припадају англосаксонском правном подручју, с изузетком Италије, мање-више су прихватиле ову установу у изворном облику. С друге стране, земље чији су системи настали на темељима цивилног права попут Немачке и Француске само су неке од земаља које нису прихватиле споразум о признању кривичног дела у његовом изворном облику, већ су га прилагодили свом правном систему.²¹

¹⁷ Више о томе – *Britannica, plea bargaining*: <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining> (15.1.2026.)

¹⁸ У даљем тексту САД.

¹⁹ У англосаксонском праву примећено је и: *plea agreement, plea deal, copping a plea и plea in mitigation*.

²⁰ Погледати: Вељко Турањанин, *Споразум о признању кривичног дела*, Крагујевац 2016, 28.

²¹ Maximo Langer, „From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure”, *Harvard International Law Journal*, 1/2004, Cambridge, 2004, 3.

На простору Републике Србије овај институт инкорпориран је тек 2009. године²² изменама и допунама претходно важећег ЗКП из 2001. године, а непосредно пред доношење новог ЗКП из 2011. године. Овај институт је усвојен као део ширих реформи правосудног система, са циљем да се убрзају кривични поступци и смањи оптерећење судова. Споразум омогућава оптуженом да призна кривицу у замену за ублажену казну или други облик блажег третмана. У пракси, овај механизам се користи како би се постигла ефикасност у правосудном систему и како би се решавали случајеви без дуготрајних суђења. Циљ поступка је растећење и смањење трошкова кривичног поступка, која се у случају споразума странака ослобађа обавезе даљег доказивања предмета поступка и с тим циљем вођења главног претреса.²³

Циљ рада јесте да се анализирају правна природа, основне карактеристике и услови закључења споразума о признању кривичног дела у кривичном поступку Републике Србије, као и да се укаже на његов значај у постизању ефикасности кривичног поступка и растерећењу правосудног система, али и на потенцијалне проблеме који се могу јавити у његовој примени у пракси.

Основно обележје правног система из кога је овај институт преузет је да кривични поступак треба посматрати као страначки спор, у коме су оштећени и окривљени у свему равноправни и предводници поступка, док је улога суда у доказном смислу врло пасивна, те одлуку доноси чисто на основу онога што му странке предоче. Из наведеног произилази да иницијативу за закључење оваквог споразума²⁴ може изнети јавни тужилац, окривљени и/или његов бранилац, док суд нема никаква права како у погледу иницијативе, тако и у погледу преговора и закључења споразума.²⁵ Такав институт представља потпуну новину у правном систему који припада континенталном правном систему, а какав је управо и домаћи правни систем. Према систематичи актуелно важећег ЗКП наведени институт налази се у глави XVI – *Испита*, заједно са споразумом о признању кривичног дела и од момента када

²² Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку („Службени гласник РС” број 72/2009, 2009).

²³ Наведено према: Снежана Бркић, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2010, 241.

²⁴ Занимљиво је посматрати да у кривичнопроцесном законодавству Републике Хрватске најчешће су браниоци ти, који иницирају преговоре у предметима у којима је у изгледу доношење осуђујуће пресуде где се као кривична санкција појављује казна затворе у средњем или дужем трајању. Neven Cambj, „Sporazumijevanje prema noveli Zakona o kaznenom postupku”, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 20, broj 2/2013, Zagreb, 2013, 663-678.

²⁵ Додатно, у погледу наведене иницијативе, не треба сматрати да је оштећени у потпуности пасивизиран у односу на споразум, јер иако не предлаже закључење истог, он има право подношења имовинскоправног захтева. Стога, биће обавештен пре закључења споразума да поднесе захтев уколико исто није учинио до тада. Његов имовинскоправни захтев тада постаје предмет преговарања о условима признања кривичног дела окривљеног. Вид. Станко Бејатовић, Милан Шкулић, Доран Илић, *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, Београд, 2013, 276.

је нови ЗКП донет, модификован је, те су и уведене и извесне нове врсте истог.²⁶ Када се тумачи ЗКП, може се јасно уочити да законик не дефинише овај институт, али поставља јасна правила за склапање и примену истог.

Посматрано кроз фазе кривичног поступка, споразум се може закључити од формалног момента започињања истраге, прецизније доношења наредбе за спровођење истраге, па све до завршетка главног претреса (чл. 313 ст. 1 ЗКП). Такође, у току закључења истог, окривљени мора имати браниоца, а ово уједно представља разлог за обавезну одбрану (чл. 74 ст. 8 ЗКП). Законодавац је строго водио рачуна да окривљени буде свестан онога што предузима пристајањем на споразум, имајући у виду да тиме не стиче само права него и обавезе, стога је јако битно да има стручну помоћ.²⁷ Ова стручна помоћ подразумева правну подршку адвоката који ће обезбедити да окривљени разуме све последице и правне импликације споразума о признању кривичног дела, као и да се заштите његова права у складу са ЗКП. Како ЗКП у члану 313 став 3 наводи, споразум мора бити сачињен у писаној форми и предат до потврђивања оптужнице – судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице – председнику већа. Споразум о признању кривичног дела као основна врста страначких споразума у актуелном ЗКП није ограничен ни врстом ни тежином кривичног дела у погледу којег се такав споразум закључује, што значи да се он може тицати било којег кривичног дела које је предмет кривичног поступка, независно од његове тежине, односно запређене кривичне санкције.²⁸

Споразум о признању кривичног дела, према члану 314 ЗКП садржи: 1) опис кривичног дела које је предмет оптужбе; 2) признање окривљеног да је учинио кривично дело из тачке 1. овог става; 3) споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције; 4) споразум о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет; 5) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у случају из члана 319. став 3. овог законика; 6) потпис странака и браниоца. Поред тако таксативно наведених обавезних елемената, споразум о признању кривичног дела може да садржи: 1) изјаву јавног тужиоца о одустајању од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела; 2) изјаву окривљеног о прихватању обавезе из члана 283. став 1. овог законика, под условом да природа обавезе омогућава да се започне са њеним извршењем пре подношења споразума суду; 3) споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Горан Илић, Миодраг Мајић, Слободан Бељански, Александар Трешњев, *Коментар Законика о кривичном процесу*, Београд, 2022, 877.

²⁸ Погледати: Милан Шкулић, *Организовани криминалијет*, Београд, 2015, 400.

Одлуке поводом споразума доноси судија за претходни поступак пре потврђивања оптужнице, а након тога председник већа. Постоје три врсте одлука у вези са споразумом и то *прихватање* споразума, *одбијање* споразума и *одбацивање* споразума.²⁹ Сходно члану 319 ст. 2 ЗКП, када је споразум о признању кривичног дела одбачен или одбијен, жалба није дозвољена. Аналогно томе, може се закључити да то не представља препреку да се сачини нов споразум и достави суду, уз претходно уклоњене недостатке. Са друге стране став 3 поменутог члана оставља могућност, да се у случају прихватања споразума изјави жалба у року од 8 дана од достављања пресуде због наведених разлога о обустави поступка у члану 338 ЗКП или ако се пресуда не односи на предмет споразума из члана 314 ЗКП.

3. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА У ВЕЗИ СА УСЛОВНИМ ОДЛАГАЊЕМ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА И СПОРАЗУМОМ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА

За потребе извођења закључака у вези са алтернативним методама решавања кривичних предмета у односу на кривични поступак, спроведено је истраживање о условном одлагању кривичног гоњења и споразуму о признању кривичног дела.³⁰ Имајући у виду да је за ова два института надлежно Јавно тужилаштво, истраживање обухвата праксу Основног јавног тужилаштва у Новом Саду. Предмет истраживања представља одлагање кривичног гоњења и споразум о признању кривичног дела за период од 1.1.2014. године до 31.12.2025. године, односно обухвата период од дванаест година.³¹ У овом одељку сагледаће се следеће хипотезе:

- 1) Примена споразума о признању кривичног дела се повећава у наведеном периоду због лакшег окончања кривичног поступка, а и доприноса ефикасности и економичности;
- 2) Примена условног одлагања кривичног гоњења у посматраном периоду се повећава због лакшег окончања кривичног поступка, а и доприноса ефикасности и економичности;

²⁹ О условима одбацивања, прихватања и одбијања споразума видети чланове 316, 317 и 318 ЗКП.

³⁰ Ова два института одабрана су као алтернатива кривичном поступку за кривична дела за које се гоњење предузима по службеној дужности у циљу сагледавања ефеката расеређења правосуђа у домену истих.

³¹ Увид у статистичке податке дозвољен од стране главног јавног тужиоца Основног јавног тужилаштва у Новом Саду у складу са одредбама Правилника о управи у јавним тужилаштвима, дана 04.04.2024. године под интерним бројем ПИ-31/24, као и допуне емпиријског истраживања путем дописа истом органу од дана 13.3.2026. године под интерним бројем ПИ-13/26.

3) Проценат примене условног одлагања кривичног гоњења је већи у односу на проценат примене споразум о признању кривичног дела.

Табелом број 1 приказан је укупан број кривичних пријава (КТ), поднетих у горе наведеном периоду, заједно са применом института одлагања кривичног гоњења (КЕО) и споразума о признању кривичног дела (СК).³²

Табела 1. Примена института одлагања кривичног гоњења и споразума о признању кривичног дела у односу на поднете кривичне пријаве у периоду од 01.01.2014. године до 31.12.2025. године.

Година	Број поднетих кривичних пријава „КТ“	Број предмета у којима је примењен институт условног одлагања кривичног гоњења „КЕО“	Број предмета у којима је примењен институт споразума о признању кривичног дела „СК“ ³³
2014.	6309	1990	252
2015.	5635	2216	503
2016.	5254	1563	358
2017.	4988	1426	359
2018.	4914	1699	335
2019.	4561	1813	247
2020.	4354	1307	126
2021.	4539	1232	172
2022.	4226	683	152
2023.	4798	765	148
2024.	5126	1068	94
2025.	4756	898	98
Укупно:	59460	16660	2844

Посматрајући период од 2014. године до краја 2025. године, укупно је поднето 59.460 кривичних пријава, док је институт условног одлагања кривичног гоњења примењен у 16.660 предмета, а споразум о признању кривичног дела у 2.844 предмета. У односу на приказане податке, уочава се да након почетног периода релативно високе примене опортунитета долази до тренда опадања. Највећи број предмета у којима је примењено условно одлагање

³² Предмети који се односе на опортунитет заводе се у тужилачким евиденцијама под интерним уписником „КЕО“, док се споразум о признању кривичног дела евидентира под интерним уписником „СК“.

³³ 1 Подаци се односе само на оне споразуме који су закључени у фази истраге јер се ту највише види и растеређујући ефекат у главном стадијуму кривичног поступка.

кривичног гоњења забележен је 2015. године (2216), док је најмањи број евидентиран 2022. године (683). Након тога се уочава благи опоравак у 2023. години (765), као и значајнији пораст у 2024. години (1068), да би у 2025. години поново дошло до умереног пада (898). Ови подаци указују да, иако институт опортунитета и даље има значајну улогу у пракси, његова примена није континуирана, већ подложна осцилацијама, са израженим падом након 2019. године и делимичном стабилизацијом у последње две посматране године. Сличан, али мање изражен тренд приметан је и код споразума о признању кривичног дела, чија је примена знатно ређа у односу на опортунитет, уз осцилације и благи пораст у последњим годинама. Овакви подаци указују на ограничен дomet овог института у пракси у поређењу са условним одлагањем кривичног гоњења. Такође, релевантно је осврнути се и на процентуални приказ примене условног одлагања кривичног гоњења у односу на укупан број поднетих кривичних пријава.

Табела број 2: Проценат предмета са примењеним институтом одлагања кривичног гоњења (КЕО) у односу на укупан број кривичних пријава (КТ) посматран у периоду од 01.01.2014. године до 31.12.2025. године.

Година	Проценат примене условног одлагања у односу на укупан број кривичних пријава
2014.	31,5%
2015.	39,3%
2016.	29,8%
2017.	28,6%
2018.	34,6%
2019.	39,8%
2020.	30,0%
2021.	27,1%
2022.	16,2%
2023.	15,9%
2024.	20,8%
2025.	18,9%
Укупно:	28,0%

Посматрајући период од 2014. до 2025. године, уочљиво је да је 2014. године број поднетих кривичних пријава износио 6309, од чега је 1990 предмета решено применом института условног одлагања кривичног гоњења, док је 2025. године од 4798 пријава на овај начин решено свега 898 предмета. У 2024. години долази до извесног пораста, будући да је од 5126 пријава кроз овај институт решено 1068 предмета, док у 2025. години поново бележи

пад на 898 од укупно 4756 пријава. Увидом у табеле 1 и 2 приметно је да је проценат примене овог института опао са 31,5% у 2014. години на 15,9% у 2023. години, да би у 2024. години порастао на 20,8%, а у 2025. поново опао на 18,9%. Ово кретање није у директној сразмери са смањењем броја кривичних пријава, већ указује на општи тренд смањене примене института, уз мање осцилације у последњим годинама. С тим у вези, хипотеза о повећању примене условног одлагања кривичног гоњења није потврђена, будући да подаци указују на њен пад у дужем временском периоду. Укупан проценат растеређења правосуђа применом овог института у посматраном периоду износи око 28% у односу на укупан број поднетих кривичних пријава.

Даље, процентуално се може сагледати и примена споразума о признању кривичног дела у односу на укупан број поднетих кривичних пријава.

Табела број 3: Проценат предмета са примењеним институтом споразума о признању кривичног дела (СК) у односу на укупан број кривичних пријава (КТ) посматран у пријаве у периоду од 01.01.2014. године до 31.12.2025. године.

Година	Проценат примене споразума у односу на укупан број кривичних пријава
2014.	4,0%
2015.	8,9%
2016.	6,8%
2017.	7,2%
2018.	6,8%
2019.	5,4%
2020.	2,9%
2021.	3,8%
2022.	3,6%
2023.	3,1%
2024.	1,8%
2025.	2,1%
Укупно:	4,8%

Када је у питању институт споразума о признању кривичног дела, у периоду од 2014. до 2025. године уочава се општи тренд опадања његове примене. Док је 2014. године износио 4% у односу на 6309 поднетих кривичних пријава, 2023. године тај проценат опада на 3,1%, а у 2024. и 2025. години додатно на 1,8% и 2,1%. Иако су у периоду од 2015. до 2019. године забележене осцилације, са максимумом од 8,9% у 2015. години, оне нису довеле до дугорочног раста примене овог института. Укупан проценат примене у посматраном периоду износи око 4,8%, што указује на његов релативно ограничен

значај у пракси. Овакви резултати могу се објаснити различитим факторима, укључујући кретања криминалитета, промене у кривичноправној политици, као и степен поверења странака у овај механизам. Истовремено, уочљиво је да је примена споразума значајно ређа у односу на условно одлагање кривичног гоњења, што је и логично, имајући у виду да одлагање омогућава избегавање кривичног поступка, док се споразум најчешће примењује у ситуацијама када је извесно изрицање кривичне санкције. Хипотеза која се односи на споразум о признању кривичног дела се такође не потврђује. Емпиријски подаци указују на тренд опадања, а не повећања примене споразума о признању кривичног дела у посматраном периоду, што доводи у питање његов утицај на повећање ефикасности и економичности кривичног поступка у пракси. Такође, у окриву истраживања се може приметити да је примена условног одлагања кривичног гоњења већа у односу на споразум о признању кривичног дела, што је и разумљиво имајући у виду да циљ ових института и начин деловања није истоветан.

ЗАКЉУЧАК

У контексту алтернативних начина окончања кривичних предмета, посебан значај имају институти условног одлагања кривичног гоњења и споразума о признању кривичног дела. Ови механизми представљају одступање од традиционалног модела кривичног поступка заснованог на свим фазама и процесним овлашћењима, али су истовремено усмерени ка остваривању веће ефикасности, економичности и флексибилности кривичноправног система. Посматрано у целини, оба института представљају важне инструменте савременог кривичног процесног права који доприносе ефикаснијем функционисању кривичноправног система. Њихова правилна и уравнотежена примена омогућава остваривање процесне економије и бржег окончања кривичних предмета, уз истовремено очување основних принципа правичног кривичног поступка и заштите права окривљеног.

Занимљиво је приметити да тренд који се испољава код одлагања кривичног гоњења, прати и споразум о признању кривичног дела, кога је највише било такође 2015. године и износио је 503 предмета, а најмање било закључених споразума 2024. и 2025. године. Број предмета, у односу на наведени период, у којима је примењен институт споразума о признању кривичног дела, варирао је током година, са почетних 252 предмета у 2014. години до свог максимума од 503 у 2015. години, након чега је број предмета углавном опадао. На самом крају, у 2025. години број предмета у којима је примењен споразум о признању кривичног дела износио је 98. Наведено је приказано табелом број 4.

Табела број 4: Проценат примене института одлагања кривичног гоњења (КЕО) и споразума о признању кривичног дела (СК) у односу на укупан број кривичних пријава (КТ)

Година	Број поднетих кривичних пријава „КТ“	Број предмета у којима је примењен „КЕО“	Број предмета у којима је примењен „СК“	Збир „КЕО“ и „СК“	Проценат „КЕО“ и „СК“ у односу на „КТ“
2014.	6309	1990	252	2242	35.54%
2015.	5635	2216	503	2719	48.25%
2016.	5254	1563	358	1921	36.56%
2017.	4988	1426	359	1785	35.79%
2018.	4914	1699	335	2034	41.39%
2019.	4561	1813	247	2060	45.17%
2020.	4354	1307	126	1433	32.91%
2021.	4539	1232	172	1404	30.93%
2022.	4226	683	152	835	19.76%
2023.	4798	765	148	913	19.03%
2024.	5126	1068	94	1162	22,67%
2025.	4756	898	98	996	20,94%
Укупно:	59460	16660	2844	19504	32,80%

На основу табеле број 4, могу се извести следећи закључци: *Пораст и опадање у примени одлагања и споразума*: У 2015. години је био највећи проценат примене опортунитета и споразума у односу на укупан број кривичних пријава. Након 2015. године, приметан је тренд опадања, са знатним падом у 2022. години и 2023. години; *Флукуација процената*: Иако су проценти флукуирали током година, укупна примена ових института углавном прати тренд броја поднетих кривичних пријава. *Варијације по годинама*: У периоду од 2014. до 2018. године, примена ова два института је релативно стабилна и висока, али након 2019. године долази до значајног опадања. Ови закључци могу послужити као основа за даље истраживање и развој законодавних промена, правосудних пракси и других фактора који су утицали на примену ових института у кривичноправном систему Републике Србије. Такође, на ово истраживање, укључујући друге аспекте и посматрајући ова два института са различитих аспеката и из различитих призми, могу се налазити друга истраживања, чиме ће се значајније употпунити слика о корисности и применљивости истих у пракси.

Хипотеза број три односи се на већу примену условног одлагања кривичног гоњења у односу на споразум о признању кривичног дела. Ова хипотеза је потврђена емпиријским истраживањем, имајући у виду да се од 2014. године до 2025. године примена института условног одлагања кривичног

гођења задржала на 683 предмета у 2022. години и имала благи пораст на 765 предмета 2023. године, а онда 2024. и 2025. године имала нагли скок од 1068 предмета у којима је примењен и на крају се задржава на на 898 предмета у којима је примењен. Овим се потврђује хипотеза број 3 у односу на наведене институте.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

- Устав Републике Србије („Сл. гласник РС”, бр. 98/2006 и 115/2021).
- Законик о кривичном поступку („Службени лист СРЈ” бр. 70/01, 68/02 и „Службени гласник РС” бр. 58/04, 85/05, 115/05. др. Закон, 49/07, 20/09 – др. закон, 72/09, 76/10).
- Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Сл. гласник РС“, бр. 85/2005).
- Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку („Службени гласник РС” број 72/2009, 2009).
- Законик о кривичном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС).
- Законик о кривичном поступку („Сл. лист СРЈ“, бр. 70/2001 и 68/2002 и „Сл. гласник РС”, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 – др. закон, 49/2007, 20/2009 – др. закон и 72/2009).
- Закон о извршењу ванзаводских санкција („Службени гласник РС“, бр. 55/2014 и 87/2018).
- Вања Бајовић, *Споразум о признању кривице – ујореднојравни приказ*, Београд, 2009.
- Велько Турањанин, *Споразум о признању кривичној дела*, Крагујевац, 2016.
- Горан Илић, Миодраг Мајић, Слободан Бељански, Александар Трешњев, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2022.
- Милан Шкулић, *Организовани криминалијеи*, Београд, 2015, 400.
- Момчило Грубач, Тихомир Васиљевић, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2014.
- Снежана Бркић, Татјана Бугарски, *Кривично процесно право I*, Нови Сад, 2022.
- Снежана Бркић, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2010.
- Снежана Бркић, Татјана Бугарски, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2024.
- Станко Бејатовић, Јасмина Киурски, *Приручник за примену начела ојорјунитије-џа кривичној гођења*, Београд 2024.
- Станко Бејатовић, Војислав Ђурђић, Милан Шкулић, Горан Илић, Јасмина Киурски, Марина Матић, Радован Лазић, Светлана Ненадић, Верица Трнинић, „Примена начела опортунитета у пракси – изазови и препоруке“, *Удружење џужилаца и заменика јавних џужилаца Србије*, Београд, 2012.
- Станко Бејатовић, Милан Шкулић, Доран Илић, *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, Београд, 2013
- Vladimir Delibašić, „Conditionally Deferred Prosecution“, *Archibald Reiss Days, Volume II*, Belgrade, 2015

Maximo Langer, „From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure”, *Harvard International Law Journal*, 1/2004, Cambridge, 2004

Neven Cambj, „Sporazumijevanje prema noveli Zakona o kaznenom postupku”, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 20, broj 2/2013, Zagreb, 2013, 663-678.

Regina Rauxloh, „Formalization of Plea Bargaining in Germany – Will the New Legislation Be Able to Square the Circle?”, *Fordham International Law Journal*, Volume 34, Issue 2, New York, 2010, 296 – 331.

Yue Ma, “Prosecutorial discretion and plea bargaining in the United States, France, Germany and Italy: a comparative perspective”, *International Criminal Justice Review*, vol. 12, Atlanta – Georgia, 2002, 22 – 34.

Britannica, *plea bargaining*: <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining> (15.1. 2026.)

Допис Основног јавног тужилаштва у Новом Саду број ПИ-31/24.

Допис Основног јавног тужилаштва у Новом Саду број ПИ-13/26.

Bogdana D. Maksimović
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
b.maksimovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0009-0005-0488-7272

Alternative Methods of Resolving Criminal Cases

Abstract: *Alternative methods of resolving criminal cases represent a significant instrument of modern criminal procedural law, as they contribute to the alleviation of the judicial system, accelerate proceedings, and may lead to greater fairness towards the accused, but not necessarily towards the victim. In domestic legislation, two mechanisms are particularly distinguished – conditional suspension of criminal prosecution and plea bargaining – which differ in origin but share the common goal of ensuring efficiency and humanization of criminal proceedings. Conditional suspension of criminal prosecution was introduced to resolve minor criminal offenses without initiating formal criminal proceedings, with the active involvement of the suspect and the fulfillment of certain legal obligations as a form of compensation for the potentially committed offense. Plea bargaining allows the accused to admit to committing a criminal offense in exchange for a milder sanction or a more favorable treatment, thereby shortening the proceedings, reducing costs, and relieving courts, while providing greater procedural certainty for the parties. Empirical analysis shows that conditional suspension of prosecution and plea agreements have significantly contributed to the alleviation of the judiciary, with conditional suspension being applied much more frequently. Their use is also influenced by other factors, such as legislative amendments and judicial practice, and raises questions about their efficiency in more complex cases, as well as the position of the victim in the proceedings.*

Keywords: *conditional suspension of criminal prosecution, plea bargaining, principle of opportunity, criminal proceedings, alternative methods of resolving criminal cases.*

Датум пријема рада: 15. 12. 2025.

Датум достављања коначне верзије рада: 20. 3. 2026.

Датум прихватања рада: 23. 3. 2026.